

Дзвін», «Український Молот», у яких вмістили журналістський матеріал, що швидко «псувався», – оперативні новини).

Друкування одноднівок входило також і в арсенал своєрідної тактики пресовидавців. Перш аніж розпочинати часопис, кмітлива редакція випускала у світ «розвідника» – одноднівку, реалізований наклад якої свідчив про зацікавлення аудиторії обраною тематикою. Перевірялася таким чином і змістова політика редакції щодо «цензурності» майбутнього видання – якщо «привабить» цензора, відразу ж підточить матеріально редакцію.

Мала форма журналістики використовувалася видавцями, коли на довготривалій проект не вистачало коштів або ж для негайного інформування про певні події чи пропагування діяльності тієї або іншої політичної чи громадської інституції. Загалом, у міжвоєнні роки світ побачило 111 одноденних видань, на які найбільш урожайним був 1928 рік. Тоді до читача потрапило 36 одноднівок, більшість яких належали до громадсько-політичної преси, видаваної політичними партіями й рухами, активність яких перевершила, однак, КПЗУ та її сателіти – «Сельроб» і Українське селянське об'єднання.

Не вдалося встановити періодичність 81 видаваного у міжвоєнну добу часопису, переважна більшість яких, загубившись в імлі часу, залишилися зафіксованими тільки у бібліографічних покажчиках, картотеках дослідників, спогадах учасників пресовидавничого процесу.

Залучені в інтенсивний творчий процес особи не вважали видання повільнішого шляху до комунікації з читачами більш оптимальними щодо виконуваних журналістських завдань пресодруками. Однак періодичність преси залежала головню від можливостей її утримувачів, лише незначну частину яких становило виснажене матеріальними нестатками населення, якому потрібно було допомогати морально, переконувати, спрямовувати, виховувати, насичувати національною енергією, акумульованою у друкованому слові. Важливою подією у журналістиці краю в цей період стало, зокрема, те, що пресовидавці зуміли «врешті-решт оминуть свого рода якийсь заворожений граничний камінь» у виданні щоденної преси, налагодивши її вихід (і кількісно, і якісно) у другій половині 1930-х рр. [6]. Саме тому, змушено враховуючи всі реалії того дня, що суттєво впливали на українське життя у краї, диктуючи свої умови для його розвитку, й функціонували часописи з низьким рівнем оперативності, а то й зовсім з його відсутністю, виконуючи задекларовані комплекси креативних завдань заради поступу української спільноти.

Список використаних джерел

1. Ігоренко [Зеленкевич Я.]. «Українське життя» [рецензія] / Ігоренко // Книжка. – 1921. – Ч. 1. – С. 6-7.
2. ік. [Рудницький І.]. Цікавість та інформація / ік. // Діло. – 1939. – Ч. 25.
3. Меморандум у справі українського католицького дневника; ЦДІАУ. – Ф. 406 (Редакція газети «Нова Зоря»), оп. 1, спр. 262.
4. Паліїв Д. З Новим роком – крок вперед / Дмитро Паліїв // Новий Час. – 1932. – Ч. 1.
5. Спасибіг за проводи // Українські Вісти. – 1935. – Ч. 1.
6. Танчаковський Ю. Хроніка української щоденної преси в Галичині / Юрій Танчаковський // Українські Вісти. – 1939. – Ч. 138.
7. Часопис у нас і в чужинців // Свобода. – 1932. – Ч. 38.

The article characterized the Ukrainian Galician media-map taking into account the periodicity of newspapers and magazines. The most common forms of business operation tempo for issues are identified as well as peculiarities of these choices of communication rhythm.

Key words: Ukrainian press, interwar Galicia, the periodicity of press, development of journalism, problems of periodicals publication.

УДК 001 (477) : 94 (477.43) : 070 «1953/1967»

Є. І. Сохацька

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТЕМА ПОДІЛЛЯ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПISУ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ІВАНА ОГІЄНКА) «ВІРА Й КУЛЬТУРА» (1953-1967 РР.)

У статті йдеться про велику увагу до Поділля, зокрема Хмельниччини, Кам'янець-Подільського, його історії, сучасного життя та його видатних людей.

Ключові слова: ностальгія, духовний наставник, пістет, патріотизм.

Відірваний від материкової України в силу обставин (1920 р.), Іван Огієнко (митрополит Іларіон) постійно відчував тісний зв'язок з нею, пильно стежив за її здобутками й втратами. А найголовніше – обрав на себе місію її духовного наставника, учителя та просвітителя.

Цінні спостереження з названої проблеми можна віднайти у його солідному канадському часописі «Віра й Культура» (1953-1967 рр.). Предметом нашої уваги є увага І. Огієнка до місцевого життя Проскурівщини (з 1954 р. – Хмельниччини), краю, до якого не байдужим був І. Огієнко упродовж 20-60-х рр. ХХ ст., до його людей. Адже Кам'янець-Подільський, який став злетом його науково-організаторських здібностей (1918-1920 рр.), завжди вимовлявся ним з особливою теплою і трепетом. До речі, додаток до прізвища [Івана Огієнка] «ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету» в Івана Огієнка (митрополита Іларіона) був постійним.

На сторінках часопису є чимало матеріалів (самого ректора, колишніх студентів Кам'янець-Подільського університету) про університет та про Кам'янець-Подільський зокрема.

Промовистим з цього погляду є спогад В. Гарбера (колишнього студента), пройнятий глибоким пієтетом до особи І. Огієнка як державника і патріота. У ньому йдеться і «З молоді, хто Вас знав, слухав, стикався, непомітно може для Вас самих, формувалися як майбутні завзяті борці-герої за національну ідею, так і сотні скромних непомітних, але відданих національній ідеї працівників» [1, с. 32]. Про харизматичність особи ректора, його пасіонарність йдеться у дописі колишнього студента, підписаному анонімом «протоєрей з Болгарії». Дякуючи митрополитові Іларіону за листа із вкладеною фотографією, дописувач згадує: «... мов перенісся я в той зоряний час, коли, повний рожевих надій і свіжих юнацьких сил, я розходжувався по коридорах нововідкритого Кам'янець-Подільського Університету, де на всьому чувся відблиск того сяйва надзвичайної енергії і самовідданості, яке, очевидно, **еманувало від Вашої особи** (вид. моє – С.С.), і повнило щастям наші молоді душі... Тоді [в часи Кам'янецького ун-ту], – читаємо, – волос був чорний та постать слабша... Але той же вогонь в очах, та ж рішучість і благородство в погляді <...> Я зроблю на портреті відповідний надпис, і він зостанеться в нашому монастирі в Болгарії назавжди між портретами других історичних осіб» [2, с. 29].

Доповнюють університетську ауру в часописі згадки та некрологи про відхід у вічність або з нагоди роковин осіб, доля яких була пов'язана з Кам'янецьким університетом – Якова Регула, викладача кафедри ботаніки (1960. – Ч. 7 (79). – С. 2, внутр. обклад.), про Миколу Грінченка, автора написаної у Кам'янці «Історії української музики» та секретаря студентських справ в університеті (1961. – Ч. 5 (89). – С. 3, внутр. обклад.), про Юрія Русова, сина відомих українських діячів Русових та доцента зоології та іхтіології університету (1961. – Ч. 10-11 (94-95). – С. 2, внутр. обклад.), про Миколу Плевака, його твори, зібрані у збірник «Статті, розвідки й біо-бібліографічні матеріали» (1961 р., Париж) за ред. Г. О. Костюка (теж подоляка, випускника гімназії при університеті). Спогад про М. Плевака щемливо трагічний: «Покійний в 1918-1921 роках працював в Кам'янець-Подільському Державному Українському Університеті, викладаючи там літературу. Пізніше большевики заслали М. Плевака в Караганду, де підсланий кат 25-го квітня 1941-го року вбив його... А його дружину десь 11 жовтня 1941-го – спалили... Так згинули неповинні, – хіба тільки за те, що були українці <...> Мир і спокій тобі, дорогий товаришу по університету!» [3, с. 30].

Тема Кам'янецького університету розширюється зливою привітань його колишніх студентів та працівників митрополита Іларіона з нагоди його 80-річчя – Павла Кукурузи (1962. – Ч.10-11 (106-107)), Лева Бачинського (1962. – Ч. 12 (108)), Лева Биковського (1960. – Ч. 6 (78)). Зворушливим було привітання Павла Кукурузи: «З нагоди 80-літнього ювілею з дня народження Вашого Високопреосвященства сердечно вітаю Вас, як свого бувшого, всіми студентами улюбленого й шанованого Ректора Кам'янець-Подільського Українського Державного Університету» [4, с. 29].

Просторий вступ до статті, вважаємо, може бути виправданим, бо акцентує увагу на великій любові І. Огієнка до Поділля, зокрема до Кам'янця-Подільського, рідного йому дітища – Кам'янець-Подільського університету.

Подільська тема на сторінках часопису присутня у численних коментарях редактора [Івана Огієнка] з приводу фактів та подій, що мали місце в материковій Україні, зокрема й у містах та містечках Проскурівщини (згодом Хмельниччини). Читаючи їх, переносимося думками в далеке вже минуле (більш 50-літньої давності), знайомимося з побутово-господарським життям повоєнної України і відчуємо аромат, чи «дух часу». Так, повідомлялося про відкриття музичної школи в Хмельницькому (колишньому Проскуріві): «Протягом чотирьох років учні навчатимуться в класах фортепяно, народних інструментів, сольового співу, духовних інструментів. Створено також диригентсько-хоровий відділ. Випускники тої школи працюватимуть викладачами музики і співу в середніх школах, диригуватимуть самодіяльними ансамблями й хорами» [5, с. 3, внутр. обклад.].

Як про неординарну подію йдеться у повідомленні про вихід з друку збірника «Альманах літературів Поділля» (1959), який вміщував нариси І. Сосновського, І. Маковенка, Ю. Бейдера, оповідання Г. Скиби, В. Затворного, В. Баженов, В. Дашковського, В. Ємця, В. Олійника, поезії В. Семеновського, М. Головіна, М. Кльоца, А. Коляновського, Г. Храпача, Л. Шерстинока, А. Коника, В. Касаковича. У розділі «Сатира і гумор» – твори В. Яцькова, С. Черненка, І. Сочивця та П. Салюка. Критика і бібліографія були представлені статтями М. Логвиненка «Письменник і його герої» та М. Скорського «Дві книги Поділля» [6, с. 23].

Увагу І. Огієнка привертає постановка в Кам'янці-Подільському силами місцевого самодіяльного народного театру Будинку культури комедії А. Школьника «Юність моя» [7, с. 3, внутр. обклад.]. Чи не про свою молодість згадав І. Огієнко? Чи Кам'янець став невід'ємним спогадом про материкову Україну, став рідним містом?

Цікавими й промовистими є коментарі І. Огієнка до інформаційних повідомлень, які виказують в ньому непримиренного опонента комуно-більшовицького режиму, у полоні якого опинилася Україна. Так, у часописі за

1956 р. (Ч. 5 (29)) повідомлялося про відкриття нового клубу на 300 місць, з кімнатами для гуртків художньої самодіяльності і для стаціонарної кіноустановки в с. Постійне Деражнянського району. Додавалося до цього ще й про відкриття нових клубів в селах Яполоть і Дюксин цього ж району, в Ярославичах Отрожецького району (зараз Млинівський район Рівненської області), в селі Блажеве Рокитнянського району (зараз Рокитнівський район Рівненської області). Наголошувалося, що за рік в області відкрито 18 сільських клубів. Знаючи «тонкощі» ідеологічно-просвітительської роботи в підсоветській Україні, він з сумом констатує: «Є де проводити советську агітацію!» [8, с. 32]. Подібного характеру коментарі І. Огієнка до повідомлень про літературний вечір у Старокостянтинівській районній бібліотеці, який розцінений як наступ атеїзму в Советському Союзі. Цій меті слугувала відкрита в приміщенні бібліотеки виставка «Науково-атеїстичні знання в – масу» [9, с. 29].

Гротескно-саркастично прозвучав в часописі допис «Пер нема!» до українського «Перця» з Віньковецького району у рубриці «Культура в Советах»: «Дякую, Перче! Пробач нам, учням Адамівської семирічної школи, що пишемо тобі листа олівцем. Написали б пером, так не можемо. Пер у нашому шкільному ларку і вдень з вогнем не знайдеш, зате ж різних духів – скільки завгодно. Їх, а також пудру і крему кооперація постачає нам безперейно.

Допоможи нам, дядю Перче, обміняти духи на речі, більш потрібні учням. Не бігати ж нам за гусьми та скувати з них пір'я на пера» [10, с. 3, внутрішня обкладинка].

Гірку пілною одержує Поділля в особі конroversійних діячів, вихідців з Поділля – І. Кулика і В. Затонського. Першому дістається за езуйтство і пристосуванство, яке пронизує його твір «Записки консула» (1958 р.). Достойнство своїм І. Кулик вважає «боротьбу ... з УНР». «Просто не віриться, – обурюється І. Огієнко, рецензуючи названий твір, – щоб українець міг таке витворити і супроти держави, де працював, і супроти таки ж своєї України. Напр., у «Консул Кемпбел» – боротьба з УНР...» [11, с. 25]. Другому – за «чорну роль» у руйнуванні Михайлівського Золотоверхого монастиря [12, с. 16-17].

На сторінках «Віра й Культура» маємо чимало матеріалів, в яких йдеться про визначні постаті України, уродженців Поділля. Попереду йшла мова про постать І. Огієнка, яку високо оцінювали передусім вихованці Кам'янець-Подільського університету, маючи його за свого, рідного земляка. З другого боку, у часописі маємо багато публікацій самого Івана Огієнка, присвячених видатним діячам Поділля. З-поміж них можна виділити увагу до особи Віктора Кіндратовича Приходька (1886-1968 рр.), визначного діяча «Просвіти», організатора українського шкільництва на Поділлі, діяча місцевого самоврядування. Разом з І. Огієнком вони творили «вогнище національної освіти на Поділлі» – Кам'янець-Подільський державний український університет (1918-1920 рр.) [13, с. 107-115]. З нагоди 70-літнього ювілею професора В. К. Приходька І. Огієнко у розділі «Церковна хроніка» вміщує розлоге привітання, в якому звертається до нього як співника у роботі по відродженню України: «Ми дружно працювали з Вами разом за прехорошої весни нашого відродження. А що ця весна не обернулася в належне літо, – не наша в тому вина. І нехай буде благословенна та українська весна, – її всі наступні покоління та історія ніколи не забудуть! <...> вітаю Вас як щирого трудівника Української Весни <...> Молю милосердного Бога, щоб послав Вам здоров'я міцного, а віку довгого, і щоб нам знову стрінутись, на любій всенародній праці, але вже в **вільній та незалежній Україні**» (вид. моє – С.С.) [14, с. 25]. Привітання було підписане промовисто: «† Митрополит Іларіон, постійний богомалець за крашу долю України». Вражає велика одержимість і цілеспрямованість І. Огієнка, його тверда віра в ідеал Української держави.

І. Огієнко віддає данину шану відомим людям Поділля вміщенням некрологів – містких, змістовних по суті і щемливих, оповитих смутком з приводу відходу у позасвіти чесних, талановитих і по-справжньому українських патріотів, а саме: губерніяльного комісара Поділля Євгена Колодяжного [15], уродженця Кам'янця-Подільського, видатного науковця і мистецтвознавця Володимира Січинського [16], літературознавця і відомого українського письменника, уродженця, за словами І. Огієнка, «ззбручанського Поділля» Павла Багацького [17], відомого збирача скарбів народної культури, української фольклориста і етнографа Гната Гапцюри, уродженця с. Зятківці Гайсинського району Вінницької області [18]. У вінок шани колишньому викладачеві (старший асистент кафедри неорганічної хімії) Кам'янець-Подільського державного українського університету, професорові Миколі Вікулу, у річницю 25-ліття його смерті (1888-1935 рр.) вміщено передрук допису Віктора Приходька із газети «Свобода» (США) про життєвий і творчий шлях ученого [19, с. 21].

Подільську панораму в часописі І. Огієнка доповнює передрук з української «Літературної газети» про вшанування у Кам'янці-Подільському пам'яті народного героя Устима Кармелюка [20, с. 23].

Знаємо про творчу дружбу у Вінніпегу між митрополитом Іларіоном (Іваном Огієнком) і Лео Молом (Леонідом Молодожанином), уродженцем м. Полонне на Хмельниччині, відомим скульптором. Леонід Молодожанин – автор скульптурного зображення митрополита Іларіона [Див. детальніше: 21]. На сторінках часопису знаходимо повідомлення про присудження скульптуру першої нагороди за пам'ятник Т. Шевченкові у Вашингтоні [22, с. 28].

Даниною шани науковцеві-подолянину (родом з м. Браїлова) можна розцінювати вміщений у часописі за 1962 р. науковий нарис митрополита Іларіона (Івана Огієнка) «П. К Ковалів. Огляд його наукової праці (До 35-річчя наукової діяльності)» [23]. На той час Пантелеймон Кіндратович Ковалів був професором Українського Вільного Університету в Мюнхені і Українського Технічного університету в Нью-Йорку, колишнім ректором і професором Богословської Академії УАПЦ в Мюнхені, дійсним членом Наукового Товариства ім. Т. Шевченка

в США, членом Науково-Богословського Інституту УПС в США, доктором філологічних наук. Багато чого було спільного в І. Огієнка з цим автором: обоє були за фахом мовознавцями, були випускниками філологічного факультету Київського університету, знайомий з мовознавцем Є. Тимченком, з яким співпрацював професор І. Огієнко у Кам'янець-Подільському університеті. Зближувало обох вчених дослідження однакових проблем – про історію української мови (є у П. Коваліва праця «Історія української мови». – Мюнхен, 1948 р. / у І. Огієнка – «Історія української літературної мови» – Вінніпег, 1949 р.), про український наголос, про церковну мову, Святе Письмо та ін. Спільними для обох – була й богословська, душпастирська діяльність. У 1946 р. П. Ковалів зайняв пост професора і ректора Богословської Академії УАПЦ в Мюнхені, заснованої за його безпосередньої участі. П. Ковалів видрукував у науковому збірнику УВУ в Мюнхені статтю «Праця над українським наголосом», присвячену огляду праці митрополита Іларіона про наголос з нагоди 80-ліття митрополита Іларіона (професора Івана Огієнка) (1962 р.). До того ж П. Ковалів був одним із солідних наукових авторів часопису. У «Вірі й Культурі» були видруковані такі його наукові праці: «Мова і діалект» (1961. – ЧЧ.4(88), 5(89)), «Як утворились і розвивались літературні мови» (1961. – ЧЧ. 8(92), 9(93)), «Лексичний фонд літературної мови Київського періоду Х-XIV» (1964. – ЧЧ. 1, 2, 4, 5, 8; 1965. – ЧЧ. 9, 10-11, 12) та ін.

Особливо цікавим у нарисі є повідомлення про співпрацю митрополита Іларіона і професора П. Коваліва у справі видання Біблії українською мовою у перекладі митрополита Іларіона. П. Ковалів на запрошення Біблійного Товариства кілька років працював як член ревізійної комісії для видання Біблії українською мовою у перекладі митрополита Іларіона. Наукова і релігійна діяльність П. Коваліва заслуговує в І. Огієнка найвищої похвали, бо «визначаються точністю, оригінальністю, об'єктивністю, начитаністю та спостережливістю. Наукові зацікавлення його досить многогранні, вони виходять за межі суто лінгвістичних дослідів і обіймають собою ще й літературу, фольклор, філософію, релігію, мораль» [23, с. 12].

Подільська тема «звучить» і в рецензіях І. Огієнка на твори письменників, уродженців Поділля, зокрема згаданого О. Гай-Головка, людини, теж спорідненого по духу. Після проголошення Акту відновлення Української Держави 30 червня 1941 року О. Гай-Головка став міністром інформації в українському уряді. Наприкінці Другої світової війни О. Гай-Головка перебував у Австрії, потім у таборах для «переміщених осіб» у Німеччині. У 1948 р. виїхав до Англії, з 1949 р. проживав у Канаді. Тут вийшли друком його твори: «Поєдинок з дияволом» (1950 р.), «Одчайдушні» (1959 р.), «Смертельною дорогою» (1979 р.) та ін. Помер у Канаді 17 серпня 2006 року. У часописі «Віра й Культура» за 1959 р. (Ч.1 (73)) знаходимо невеличку рецензію І. Огієнка на збірку оповідань О. Гай-Головка «Одчайдушні». Передусім рецензент розшифровує метафоричну назву збірки: одчайдушні – це ті, які «працюють для України хоч би що». Відзначає рецензент і якісну мову оповіді: «Книжка написана доброю літературно мовою» [24, с. 30]. Лаконізм Огієнкових оцінок твору автора не заступає загалом позитивної, високої оцінки оповідань О. Гай-Головка. Найбільш прийнятною є для рецензента ідейна сторона збірки. Твори О. Гай-Головка висвітлюють ганебну роль українських запродавців, зрадників та донощиків у нейтралізації та знищенні патріотів України. Ця біда названа І. Огієнком «тяжкою раною українців».

Накреслені пунктирно, доволі стисло лінії Подоляни в часописі І. Огієнка «Віра й Культура» (1955-1966 рр.), гадаю, розширять наші уявлення про багатогранність і багатоаспектність культурно-просвітницької та глибоко патріотичної діяльності Великого Українця Івана Огієнка, більш знаного в Канаді як Митрополита Іларіона.

Список використаних джерел

1. Віра й Культура. – 1956. – Рік XIX. – Ч. 7(31). – С. 32.
2. Віра й Культура. – 1959. – Рік XXII. – Ч. 8(68). – С. 28-29.
3. Віра й Культура. – 1962. – Рік XXV. – Ч. 4(100). – С. 30.
4. Віра й Культура. – 1962. – Рік XXV. – Ч. 10-11(106-107). – С. 29-30.
5. Віра й Культура. – 1960. – Рік XXIII. – Ч. 3(75). – С. 3 (внутр. обклад.).
6. Віра й Культура. – 1959. – Рік XXII. – Ч. 6(66). – С. 23.
7. Віра й Культура. – 1961. – Рік XXIV. – Ч. 4(88). – С. 3 (внутр. обклад.).
8. Віра й Культура. – 1956. – Рік XIX. – Ч. 5(29). – С. 32.
9. Віра й Культура. – 1955. – Рік XVIII. – Ч. 9(21). – С. 29.
10. Віра й Культура. – 1956. – Рік XIX. – Ч. 6(30). – С. 3 (внутр. обклад.).
11. Віра й Культура. – 1959. – Рік XXII. – Ч. 9(69). – С. 24-27.
12. Віра й Культура. – 1957. – Рік XX. – Ч. 9(45). – С. 12-17.
13. Завальнюк О.М. Історія Кам'янець-Подільського державного університету в іменах (1918-1921 рр.). – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2006. – 632 с.; Віра й Культура. – 1962. – Рік XXIV. – Ч.9(93). С. 3 (внутр. обклад.).
14. Віра й Культура. – 1957. – Рік XX. – Ч. 3(39). – С. 22-25.
15. Віра й Культура. – 1958. – Рік XXI. – Ч. 5(53). – С. 2 (внутр. обклад.).
16. Віра й Культура. – 1962. – Рік XXV. – Ч. 9(105). – С. 2 (внутр. обклад.).
17. Віра й Культура. – 1963. – Рік XXVI. – Ч. 5(113). – С. 2 (внутр. обклад.).
18. Віра й Культура. – 1962. – Рік XXVI. – Ч. 2(110). – С. 3 (внутр. обклад.).
19. Віра й Культура. – 1960. – Рік XXIII. – Ч. 10-11(82-83). – С. 21-22.

-
20. Віра й Культура. – 1959. – Рік XXII. – Ч. 3(63). – С. 22-24.
 21. Іван Малюта. Леонід Молодожанин // Українська культура. – 1992. – Ч.12 (838). – С. 2 (обклад.); Святослав Гординський. Леонід Молодожанин. – Там само. – С. 9.
 22. Віра й Культура. – 1962. – Рік XXV. – Ч. 10-11(106-107). – С. 27-28.
 23. Віра й Культура. – 1962. – Рік XXV. – Ч. 7(103). – С. 9-13.
 24. Віра й Культура. – 1959. – Рік XXIII. – Ч. 1(73). – С. 30-32.

The article is about Podillia, in particular Khmelnytskyi, Kamianets-Podilskyi, its history, modern life, and prominent people.

Key words: nostalgia, spiritual tutor, pietet, patriotism.

УДК 007 : 304 : 070

К. Ю. Халимон

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВИТОКИ ЖУРНАЛЬНОЇ ПЕРІОДИКИ ТА РОЗВИТОК ЇЇ ТИПОЛОГІЇ

У статті проаналізовано етапи становлення журнальних періодичних видань, їх витоки. Подані думки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо тлумачення поняття «журнал». На основі праць дослідників проаналізована типологія журнальних часописів.

Ключові слова: журнальне видання, часопис, типологія, періодичне видання.

Актуальність та новизна дослідження зумовлена бурхливим розвитком суспільства, у якому спостерігається швидке циркулювання інформації та динамічний розвиток засобів масової комунікації. Газета як вид періодичного видання – тема, над якою працюють теоретики та практики і яка є досить ґрунтовно дослідженою. Журнальний сегмент ринку залишається ще мало дослідженим.

У бібліотечних каталогах відсутні теоретичні чи хоча б аналітичні розвідки у сфері журнальної періодики. Класифікація журналів за різними типологічними ознаками є недостатньо дослідженою.

Об'єктом дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, присвячені функціонуванню періодичних видань.

Предметом – журнальні видання, їх зародження та особливості.

Мета статті зумовлена вирішенням наступних завдань: дослідити витоки журнальних видань, визначити особливості журналу як періодичного видання, виділити основні ознаки, що формують тип журналу.

Дослідження читацької аудиторії показують, що бажання отримати нову інформацію, продиктоване пізнавальним інтересом особистості, підштовхує людину до постійного читання того чи іншого друкованого видання [1, с. 42].

У 60-ті роки XV століття, невдовзі після того як запрацював друкований станок, з'явилась книга, як вид друкованого видання. Потім, через 100 років, в 60-ті роки XVI століття – газета, ще через 100 років – журнал, як результат нова форма видання, що поєднало у собі фундаментальність книги та оперативність газети.

Важко сказати точно про те, яким же було початкове визначення поняття «журнал», однак етимологічно це слово французького походження, що означає «щоденник».

У радянський час побутувало таке трактування: «журнал – періодичне видання, яке виходить щотижня, раз в декаду, раз в два тижні, щомісяця, раз у квартал і рідше. Журнали, як і газети, є виразниками ідеології класів, політичних партій. Вони відображають певну течію громадської думки» [2, с. 6].

Обов'язком журналів, стверджує дослідник І. Дем'янчук, є підняття на своїх сторінках актуальних питань, подання їх на високому теоретичному, ідейно-політичному рівні, живою, дохідливою, літературною мовою, цілком зрозумілою для широкого кола читачів.

Російський дослідник А. Акопов дає таке визначення журналу: «журнал – періодичне видання, за матеріальним втіленням аналогічне книжковому, що відрізняється від інших засобів масової інформації меншою оперативністю, складається з аналізу суспільних відносин і виробничих сил, постановки наукових, політичних, соціально-економічних і духовних проблем, а також різної соціально значущої інформації» [3, с. 78]. Учений вважає, що для журналу важливими є коментарі подій, відбір важливих соціальних явищ та їх аналіз.

Сучасні українські дослідники пропонують таке визначення журналу: «журнал (інша назва часопис) – це періодичне зброшуроване видання, що має постійну назву, виходить через триваліші проміжки часу (здебільшого місяць). Містить, відповідно до своєї програми, різноманітні матеріали як інформаційного, так і аналітичного характеру, зазвичай у обкладинці» [4, с. 97]. На відміну від газети, стверджує науковець М. Тимошик, співвідношення інформаційних і аналітичних матеріалів у журналі на користь останніх. Явища, події і факти у цьому виді видання розглядаються у більш широкому плані.